

Sociological explanation of the state of social capital and its relationship with the academic performance of physical education students

Javad Moradi*

Department of Physical Education, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran.

Received: 2023/02/24

Accepted: 2023/05/24

Original Research

Abstract

Purpose: The purpose of this study is to sociologically explain the state of social capital and its relationship with the academic performance of physical education students.

Methodology: The current research is descriptive-correlational. 196 physical education students of Shahrekord and Isfahan Islamic Azad Universities were selected as a sample, and the Onyx and Bolen (2000) social capital questionnaire was used to measure the academic performance variable, and students' GPA was used as a measurement tool. The validity of this questionnaire was confirmed by experts. The reliability of the questionnaire was evaluated with Cronbach's alpha method of more than 0.8 and descriptive and inferential statistics including correlation coefficient tests and regression analysis were used to analyze the research data. The analysis of research findings was done using SPSS 22 software.

Findings: The results of the research showed that there is a direct and significant relationship between social capital and academic performance, so that with the increase in the score of social capital, academic performance has increased significantly and vice versa. The regression of predictor variable scores (social capital and its dimensions) towards the criterion variable (academic performance) is statistically significant ($P < 0.001$). On the other hand, the obtained value ($R^2 = 0.29$) indicates that predictor variables are able to meaningfully predict 29% of changes in the criterion variable.

Conclusion: The results showed that students who have better social capital benefit from better academic performance. Among the dimensions of social capital with academic performance, interactions with family and friends and feeling of security and trust have a stronger relationship with academic performance. It seems that in order to increase the social capital, by changing the structures and applying new strategies, it is necessary to provide the ground for the socialization and adaptation of the students with their surrounding society in order to improve the academic performance of the students by increasing the motivation.

Keywords: social capital, academic performance, students

* Corresponding author's e-mail address: javadmoradi.ch@gmail.com

تبیین جامعه‌شناختی وضعیت سرمایه اجتماعی و رابطه آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان تربیت بدنی

جواد مرادی چالستری*

گروه تربیت بدنی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران.

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۰۳

چکیده

هدف: هدف از این مطالعه تبیین جامعه‌شناختی وضعیت سرمایه اجتماعی و رابطه آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان تربیت بدنی است.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی است. ۱۹۶ دانشجوی رشته تربیت بدنی دانشگاه‌های آزاد اسلامی واحد شهرکرد و اصفهان به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند و از پرسشنامه سرمایه اجتماعی اونیکس و بولن (۲۰۰۰) و برای اندازه‌گیری متغیر عملکرد تحصیلی و از معدل دانشجویان به عنوان ابزار اندازه‌گیری استفاده شد. روایی این پرسشنامه را متخصصان تأیید کردند. پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ بیش از ۰/۸ ارزیابی و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات تحقیق از آمار توصیفی و استنباطی شامل آزمون‌های ضریب همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده شد. تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS ۲۲ صورت گرفت.

یافته‌ها: نتایج تحقیق نشان داد، رابطه مستقیم و معناداری بین سرمایه اجتماعی با عملکرد تحصیلی وجود دارد به طوری که با افزایش امتیاز سرمایه‌های اجتماعی، عملکرد تحصیلی به طور معناداری افزایش داشته است و برعکس. رگرسیون نمرات متغیرهای پیش‌بین (سرمایه اجتماعی و ابعاد آن) به طرف متغیر ملاک (عملکرد تحصیلی) از لحاظ آماری معنادار است (۰/۰۰۱ < P). از سوی دیگر مقدار ($R^2=0/29$) حاصل شده، بیانگر آن است که متغیرهای پیش‌بین قادرند به طور ترکیبی ۲۹٪ از تغییرات متغیر ملاک را به طور معناداری پیش‌بینی کنند.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد دانشجویانی که سرمایه اجتماعی مطلوب‌تری دارند از عملکرد تحصیلی بهتری نیز بهره‌مندند. در بین ابعاد سرمایه اجتماعی با عملکرد تحصیلی، بعد تعاملات با خانواده و دوستان و بعد احساس امنیت و اعتماد، رابطه قوی‌تری با عملکرد تحصیلی دارند. به نظر می‌رسد برای افزایش سرمایه اجتماعی باید با تغییر ساختارها و به کارگیری راهبردهای جدید، زمینه جامعه‌پذیری و سازگاری دانشجویان را با جامعه محیطی خود فراهم نمود تا با افزایش انگیزه، باعث ارتقاء عملکرد تحصیلی دانشجویان شد.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، عملکرد تحصیلی، دانشجویان

مقدمه

جیمز کلمن^۱ در اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ میلادی، مفهوم سرمایه اجتماعی را در علوم اجتماعی بسط داد، تا آنجا که گفته می‌شود اصطلاح سرمایه اجتماعی را وی معرفی کرده است. کلمن در ادامه فعالیت‌های نظری خود، مفهوم سرمایه اجتماعی را وارد حوزه جامعه‌شناسی کرد و آن را به مثابه مفهومی علمی، در پژوهش‌های اجتماعی جاری ساخت. کلمن در مفهوم‌سازی خود، سه نوع سرمایه اجتماعی متفاوت را مشخص کرد که عبارتند از: الزامات و انتظارات، مجاری اطلاعات و هنجارهای اجتماعی. این‌ها در تبادل با یکدیگر کارهایی انجام می‌دهند که موجب الزامات و انتظاراتی است و نیز انسانها با تبادل اطلاعات به یکدیگر اعتماد می‌کنند. سرانجام این هنجارهای اجتماعی که تا اندازه‌ای امنیت اخلاقی را در جامعه گسترش می‌دهد، خود سرمایه اجتماعی می‌شوند (Colman, 1988). سرمایه اجتماعی، مجموعه‌ای از منابع و ذخایر ارزشمند است که به صورت ذاتی و نهفته در روابط اجتماعی گروه‌های نخستین، ثانوی و در سازمان اجتماعی جامعه (نهادهای رسمی و غیر رسمی) وجود دارد. برخی از این ذخایر ارزشمند که گاه از آن با عنوان ارزش‌های اجتماعی نیز یاد می‌شود، کنشگران را در سطوح مختلف خرد، میانی و کلان جامعه، آسان، سریع، کم هزینه و مطمئن می‌سازد و بدین وسیله به آنان در رسیدن به اهداف مشترک اجتماعی کمک می‌کند.

از سویی گسترش روزافزون پیشرفت‌های علمی، گرایش سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی و خصوصی به جذب افراد متخصص، باعث شده است افراد جامعه به سمت دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی روی آورند. پیشرفت تحصیلی به معنای مقدار یادگیری آموزشی فراگیران است که به جلوه‌ای از وضعیت تحصیلی دانش آموز و یا دانشجو اشاره دارد؛ این جلوه ممکن است بر اساس نمره یک دوره، میانگین نمرات برای مجموعه‌ای از دروس در یک دوره و یا میانگین نمرات دوره‌های مختلف نشان داده شود (Trigueros et al, 2020)؛ بنابراین، معمولاً در مؤسسات آموزشی نظیر دانشگاه‌ها، موفقیت دانشجو از طریق بررسی عملکرد تحصیلی است (Vanno et al, 2014). عملکرد تحصیلی به دانشی اشاره دارد که دانشجویان در پایان یک برنامه تحصیلی به دست می‌آورند؛ از این رو، بهبود عملکرد در یک موضوع اصلی، در دستور کار سیاست‌گذاران دانشگاه‌ها تبدیل شده است (Ortega & Salanova, 2017).

امروزه عملکرد تحصیلی دانشجویان، شاخص مهمی برای ارزیابی نظام آموزش عالی است. عملکرد تحصیلی دانشجویان، یکی از مهم‌ترین راه‌های ارزیابی عملکرد آموزشی محسوب می‌شود و برای دانشجویان نیز نمرات و معدل ترم تحصیلی، معرف توانایی‌های علمی آنها برای ورود به مقاطع تحصیلی بالاتر است؛ از این رو، عملکرد تحصیلی همواره برای معلمان، دانشجویان، والدین و پژوهشگران حوزه تربیتی حائز اهمیت بوده است و به همین علت، محققان و متخصصان تربیتی بسیاری، پژوهش‌های خود را بر شناخت عوامل مؤثر و مرتبط با پیشرفت تحصیلی متمرکز کرده‌اند (Hassaniraad & Hamzehnejhad, 2019). عملکرد تحصیلی، از شاخص‌های مهم در ارزیابی هر نظام آموزشی به‌ویژه نظام آموزش عالی است به طوری که می‌توان گفت همه فرایندها و فعالیت‌ها در این نظام برای تحقق این مهم انجام می‌شود (Daraei, 2019). مطالعات نشان داده است بررسی عملکرد تحصیلی دانشجویان، یکی از راه‌های دستیابی به توسعه دانشگاه‌ها، بهبود مستمر کیفیت آموزشی و ارائه راه‌حل‌های علمی است؛ بنابراین، آگاهی از عملکرد دانشجویان برای شناخت وضعیت موجود، زمینه‌ساز برنامه‌ریزی مناسب‌تر، تصمیم‌گیری دقیق‌تر و اقدام برای رفع موانع و مشکلات، خواهد بود (Vanno et al, 2014). دلایل مشکلات مربوط به عملکرد تحصیلی دانشجویان پیچیده است که شامل عوامل مختلف از جمله عوامل فردی، علمی و اجتماعی-فرهنگی می‌شود که از سال‌های اولیه تحصیلی مشهود است. هنگامی که این عوامل به صورت حل نشده باقی بمانند، بر سلامت روانی افراد تأثیر می‌گذارند که نشان دهنده از دست دادن

۱. Colman

تمرکز، مشکلات عاطفی و عملکرد ضعیف تحصیلی در میان سایر مشکلات است (Trucchia et al, 2013). آموزش عالی مقوله‌ای اجتماعی تصور می‌شود که از یک سو از امکانات و منابع انسانی و مادی جامعه استفاده می‌کند و از سوی دیگر باید پاسخگوی انتظارات جامعه باشد. دانشگاه‌ها از نظر فراهم آوردن فضای تعاملی و سازنده، یکی از مراکز ایجاد سرمایه اجتماعی است. دانشگاه با دیگر نهادهای اجتماعی موجود در جامعه متفاوت است؛ در این مراکز به مشتریانی خدمتی داده می‌شود که خود محصول آنند. دانشگاه و جو ارتباطی آن و ساختار امکاناتی را در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد تا از این طریق، دانشجویان شیوه‌های مختلف برقراری ارتباط با اشخاص (حقیقی و حقوقی) را بیاموزند. دانشگاه از دیدگاه وجود تجهیزات آموزشی پیشرفته و امکانات پژوهشی شیوه عملی فراگیری فنون و استفاده از آنها را آموزش می‌دهد. همچنین، دیدگاه و بینشی در زمینه شغل آینده و فرصت‌های شغلی فراوری آتی دانشجویان را فراهم می‌نماید. از سوی دیگر، سرمایه اجتماعی، یکی از تعیین‌کننده‌های اجتماعی سلامت است که توجه زیادی را به خود جلب نموده است (Shirvani & Alvani, 2004). بسیاری اعتقاد دارند ده عامل اجتماعی به عنوان تعیین‌کننده‌های سلامت شناخته می‌شوند و سلامت مردم، بیش از آنکه به مراقبت‌های پزشکی متکی باشد، به عوامل و پدیده‌های اجتماعی ارتباط دارد (Kennedy et al, 1998). محققان و کارکنان سلامت که در مورد تعیین اثرات نامطلوب شیمیایی و میکروبی آموزش دیده بودند، دریافتند که ساختار اجتماعی و اقتصادی جامعه نیز، پیامدهایی بر سلامت دارد. این کشف، منجر به رویکرد جدیدی شد که برهم کنش سلامت و جامعه را محاسبه می‌کرد (Schaik, 2002). سرمایه اجتماعی، یکی از تعیین‌کننده‌های اجتماعی سلامت است که بر کاهش میرایی، مصرف الکل، اختلالات روانی و استرس مؤثر بوده است. در جوامعی که سرمایه اجتماعی زیادی دارند، میزان ارتکاب جرم کمتر بوده و با افزایش آن کیفیت زندگی افراد بهبود می‌یابد (Kennedy et al, 1998). بر اساس تعریف بانک جهانی، سرمایه اجتماعی، مجموعه‌ای از هنجارها و روابط اجتماعی موجود در ساختارهای اجتماعی است که افراد را به همکاری برای رسیدن به اهداف مطلوب، قادر می‌سازد. بر اساس تعریف پوتنام، شبکه‌های اجتماعی، هنجارهای ارتباط متقابل، امنیت و قابلیت اعتماد ناشی از آن به عنوان سرمایه اجتماعی معرفی می‌شوند. هشت بعد اصلی، شامل مشارکت در فعالیتهای اجتماعی محلی، عامل بودن در بستر اجتماعی، احساس اعتماد و امنیت، کیفیت ارتباط بین همسایه‌ها، کیفیت ارتباط بین فامیل و دوستان، ارزش زندگی، میزان سازگاری در زمینه فرهنگی، کیفیت ارتباطات شغلی، ابعاد سرمایه اجتماعی اند (Onyx & Bullen, 2000). سرمایه اجتماعی چه به صورت رسمی و چه غیر رسمی، از تعامل افراد برای به دست آوردن پاداش مورد انتظار در بازار فراهم می‌شود؛ بدین معنا که، سرمایه اجتماعی به عنوان سرمایه‌ای تولید شده در قالب رابطه‌های اجتماعی تعریف می‌شود. ناهاپیت و گوشال^۱ (۱۹۹۸)، بر این باورند که سرمایه اجتماعی عبارت از مجموعه منابع پنهان و آشکاری است که در مجموعه روابط واحدهای فردی و اجتماعی قرار دارد و از این روابط مشتق می‌شود؛ بنابراین، سرمایه اجتماعی هم شامل شبکه‌ها و هم سرمایه‌های جاری شده از آن شبکه‌ها خواهد بود. درباره فضای مفهومی سرمایه اجتماعی، باید به این نکته اشاره کرد که سرمایه اجتماعی به عنوان یک مفهوم، بار معنایی مثبتی به خود گرفته است به طوری که عاملی در افزایش کارایی و بهره‌وری اموری همچون تحصیلات، مهارت‌ها، چیدمان‌های تولیدی و اجتماعی به نظر می‌آید که با تمرکز بر ساختارهای اجتماعی نظیر ساختارهای خانواده‌ها، دوستی‌ها، همسایگی‌ها، سازمانهای غیر دولتی (NGO) نهادهای عمومی، افزایش التزام شهروندی برای انسجام بیشتر بین افراد و ساختارهای اجتماعی را نوید می‌دهد. تحقیقات نشان داده‌اند که حتی کارآفرینان نیز برای موفقیت بیشتر در کسب و کار خود باید راهکارهایی برای ایجاد و توسعه سرمایه اجتماعی در کسب و کار خود به کار ببرند. (Niazy & Rafeei, 2022). ولکاک تفکیک سه‌گانه‌ای از اشکال

^۱ . Nahapiet & Ghoshal

سرمایه اجتماعی در سه قالب سرمایه اجتماعی درون گروهی، سرمایه اجتماعی برون گروهی و سرمایه اجتماعی پیونددهنده ارائه می‌کند. وی سرمایه اجتماعی درون گروهی را، روابط و پیوندهای افراد در قالب روابط خانوادگی، دوستان و همسایگان و اجتماع محلی که بین افراد مشابه در موقعیت‌های مشابه برقرار می‌شود تعریف نمود؛ و سرمایه اجتماعی برون گروهی را شامل پیوندهای دورتر بین افراد مشابه دانست که پیوندهای نامتجانسی را در برمی‌گیرد که بر علائق مشترک بنا شده‌اند و در قالب عضویت‌های غیررسمی در انجمن‌ها و سازمان‌های مختلف مثل عضویت در باشگاه (و نهادهای مدنی) بروز می‌نمایند و سرمایه اجتماعی پیونددهنده را ناظر بر روابط افراد غیرمشابه در موقعیت‌های غیرمشابه دانست که به کیفیت پیوندهای بین اجتماعات محلی و افراد با نهادها و قدرت سیاسی اشاره دارد. ویژگی ذاتی سرمایه اجتماعی این است که در روابط اجتماعی شکل می‌گیرد. به تعبیر پورتر در حالی که سرمایه اقتصادی در حساب بانکی افراد و سرمایه انسانی در درون سر افراد قرار دارد، سرمایه اجتماعی در درون ساختار روابط افراد یافت می‌شود. سرمایه اجتماعی شکل و نمونه ملموسی از هنجاری غیررسمی است که باعث ترویج همکاری بین دو یا چند فرد می‌شود (فوکویاما، ۱۳۸۴). برای برخورداری از سرمایه اجتماعی، فرد باید با دیگران ارتباط داشته باشد و در واقع همین دیگرانند که منبع واقعی برخورداری فرد از مزایا و امتیازاتند. یافته‌های پیمایش ملی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان که در سال ۱۳۸۰ در سطح ملی اجرا شد، نشان داد که میزان سرمایه اجتماعی، طی دهه‌های اخیر رو به نزول گذاشته است (Saeidi & Hassanzadeh, 2004). انباشت سرمایه اجتماعی و به تبع آن رفتارهای دیگرخواهانه و داوطلبانه شهروندی در ایران، بر اثر تاریخی پر آشوب و استبدادی مجال کافی برای بسط نداشته و با مشکلاتی روبه‌رو بوده است. جامعه ایران در ابعاد وسیعی، شاهد فردگرایی منفی و غیرعقلانی است. علائم این بحران را در گره‌های کور ترافیکی، تقلب‌های مالیاتی و رشد شاخص‌های ضد سرمایه اجتماعی می‌توان به روشنی دریافت (Roshanfekar & Zakaei, 2016). شواهد پژوهشی بیانگر آنند که سرمایه اجتماعی در ایران وضعیت مطلوبی ندارد و سطح آن پایین است (Dini Turkmani, 2005). وی در پژوهش خود نشان داد که سرمایه اجتماعی در ایران، به‌ویژه در استان‌های محروم در سطح پایینی است که نیاز به تقویت دارد و توجه به برخی از شاخص‌های آموزشی در تقویت این امر می‌تواند کمک شایان توجهی نماید. با توجه به شواهد مختلف دال بر کاهش سرمایه اجتماعی، بررسی متغیرهای مرتبط با سرمایه اجتماعی و یا عوامل تأثیری گذار بر آن ضرورتی غیرقابل انکار دارد (Dini Turkmani, 2005). بررسی‌های اخیر درباره وضعیت سرمایه اجتماعی در میان دانشجویان نشان می‌دهد این موضوع در میان دانشجویان داخل کشور در دوازده سال گذشته تا حدی رو به افول بوده است (Marjaei, 2019). صرف نظر از دیدگاه‌ها و به تبع آن تعاریف مختلف سرمایه اجتماعی، مشخص شده که عوامل مختلفی وجود دارند که می‌توانند مستقیم یا غیرمستقیم و به طور مثبت یا منفی در آن تأثیر بگذارند. سرمایه اجتماعی از نظر پیوندی (یعنی ارتباط نزدیک با خانواده و دوستان) کمک ملموسی به فرد کرده و به او احساس تعلق می‌بخشد و فقدان این نوع سرمایه، باعث احساس انزوا و افسردگی می‌شود. تحقیقات نشان داده که وجود روابط حمایت‌کننده اثر زیادی بر فیزیولوژی انسان و نحوه عملکرد سیستم ایمنی بدن دارد (Sharma, 2020). دوار و همکاران (۲۰۲۳) در بررسی دانشجویان یک دانشگاه خصوصی و غیرانتفاعی در ایالات متحده نشان دادند که سرمایه فرهنگی، یکپارچگی رفتاری را پیش‌بینی می‌کند و ابزار مهمی است که با آن می‌توان سرمایه اجتماعی دانشگاهی را پرورش داد (Duerr et al, 2023). نظام‌های دانشگاهی، محیطی مطلوب و ویژه در شکوفایی استعداد و توان بالقوه سرمایه‌های انسانی محسوب شده؛ از این رو، بنیادی‌ترین محرک توسعه همه‌جانبه کشور محسوب می‌شوند؛ باین حال، جهت‌گیری این نظام‌ها در راستای تحقق رسالت خود و گسترش حوزه‌های علمی جامعه از طریق توسعه سرمایه اجتماعی امری است که باید مورد توجه علمی و موشکافانه مدیریت و زیرنظام‌های تشکیل‌دهنده آنها قرار گیرد (Moghimi et al, 2013). تحقیقات نشان داده‌اند که

دانشگاهیان باید درک درستی از کسب و حفظ سرمایه اجتماعی داشته باشند و از آن به عنوان بخشی از سبک رهبری خود استفاده کنند. برای رسیدن به این هدف، تأمل و مشارکت در بررسی همتایان مورد نیاز است؛ بنابراین توسعه هویت دانشگاهی مستلزم ایجاد شبکه‌ها و دریافت مشاوره است (Harmon et al, 2022). در این باره جعفری و همکاران (۱۳۹۰) در بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی بین اعضای هیأت علمی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز بیان داشتند که سرمایه اجتماعی از جمله متغیرهای تأثیرگذار بر توسعه اجتماعی در دانشگاه است. وجود روابط اجتماعی گسترده بر سلامت فرد اثر دارد، زیرا بر نحوه ادراک فرد از موقعیت اجتماعی خویش اثر می‌گذارد. صادقی، امین فلاح و مؤمنی (۱۳۹۸) نشان دادند سرمایه اجتماعی می‌تواند ۴۲ درصد درگیری تحصیلی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کند. نوربخش (۱۳۸۹) بیان داشت سرمایه اجتماعی و فرهنگی نقش مؤثری در موفقیت تحصیلی داوطلبان کنکور سراسری دارند. همان طور که می‌دانیم، دانشجویان پویاترین قشر هر جامعه‌ای را تشکیل می‌دهند و سلامت این قشر تا حد زیادی لازمه سلامت بسیاری از احاد جامعه است؛ دانشجویان آینده‌سازان جامعه‌اند و با توجه به کارکردهای مثبت سرمایه اجتماعی، شناخت منابع و راهکارهای تقویت آن می‌تواند پیامدهای مفیدی برای جامعه داشته باشد (Ingusci et al, 2021). در این بین محققان اعتقاد دارند جامعه‌شناسی ورزشی به عنوان یکی از زیرشاخه‌های حیطة جامعه‌شناسی، پدیده‌ای اجتماعی است که می‌تواند به عنوان حوزه‌ای از جامعه‌شناسی به شمار آید که با ارتباط، تأثیر و تعامل متقابل مردم و ورزش، فواید مناسبی را برای جامعه به ارمغان آورد (Movahedi, 2021). در این راستا رابطه بین کارکردای اجتماعی و توسعه اقتصادی نیز در ورزش نشان داده شده است (Moradi & Nazari, 2019). با وجود اهمیت این موضوع و با بررسی تحقیقات صورت گرفته در حوزه اجتماعات علمی، کمتر تحقیقی با عنوان تحقیق حاضر صورت گرفته است؛ بنابراین با توجه به خلأهای موجود و از آنجا که انجام چنین تحقیقی، می‌تواند باعث تقویت دانش اجتماعی و آموزشی و پی بردن به کنش‌های دانشجویان در نظام آموزشی شود؛ محقق بر آن شد تا به انجام این پژوهش بپردازد. به نظر می‌رسد نتایج چنین تحقیقاتی بتواند، امکان سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرای بخردانه فعالیت‌های نظام‌های آموزشی را فراهم آورد. حال با در نظر گرفتن فرایند موجود در دانشگاه‌ها و با در نظر تعاملات و روابط انسانی و اجتماعی در متغیر سرمایه اجتماعی و با لحاظ قرار دادن این موضوع اساسی، مبنی بر پیوستگی بین خرده نظام‌های یک جامعه، مسأله اساسی این تحقیق در گام نخست بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی بین دانشجویان تربیت بدنی است و اینکه آیا بین ابعاد سرمایه اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانشجویان ارتباطی وجود دارد یا خیر؟ در قسمت دوم پژوهش به تأثیر سرمایه اجتماعی بر عملکرد تحصیلی پرداخته شده است تا با بهره‌گیری از ابعاد سرمایه اجتماعی و نوع ارتباط بین آنها با عملکرد تحصیلی، سطح و میزان هریک را اندازه‌گیری کند.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر ماهیت کمی و از نظر هدف کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها، توصیفی-همبستگی است. در این پژوهش اطلاعات تحقیق به دو صورت کتابخانه‌ای (برای تدوین مبانی نظری و پیشینه‌های تحقیق انجام شده مرتبط) و میدانی (برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به متغیرهای وابسته) جمع‌آوری گردیده است. ۴۰۰ نفر از دانشجویان رشته تربیت بدنی دانشگاه‌های آزاد اسلامی واحد شهرکرد و اصفهان به عنوان جامعه آماری انتخاب شدند. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران^۱، به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای تعداد حجم نمونه ۱۹۶ دانشجو محاسبه گردید که به عنوان نمونه آماری پژوهش و از پرسشنامه سرمایه اجتماعی اونیکس و بولن (۲۰۰۰) به عنوان ابزار اندازه‌گیری پژوهش استفاده شد. این

۱. cochran

پرسشنامه شامل ۳۶ گویه است که با طیف چند گزینه‌ای لیکرت ارزش‌گذاری شده است. روایی این پرسشنامه توسط متخصصان مورد تأیید و پایایی پرسشنامه هم با روش آلفای کرونباخ بیش از ۰/۸ مورد ارزیابی قرار گرفت. همچنین از معدل دانشجویان به عنوان شاخص اندازه‌گیری عملکرد تحصیلی دانشجویان و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات تحقیق از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در سطح توصیفی با استفاده از مشخصه‌های آماری نظیر فراوانی، میانگین و انحراف معیار به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شد و در سطح استنباطی از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار ۲۲ spss صورت گرفت. در تحلیل رگرسیون چندگانه استاندارد، برای اطمینان از عدم تخطی از مفروضه‌های نرمال بودن، خطی بودن، هم خطی و یکسانی پراکندگی، تحلیل مقدماتی انجام شد. همچنین برای بررسی استقلال خطاها از آزمون Durbin - Watson استفاده شد. که میزان آن، ۱/۹۴ به دست آمد که نشان مستقل بودن خطاهاست. از آنجا که برای استفاده از روش‌های پارامتری آماری در تجزیه و تحلیل داده‌ها، نرمال بودن داده‌ها در هر گروه یک فرض اساسی محسوب می‌شود؛ قبل از انجام آنالیز، فرض نرمال بودن برای همه متغیرهای مورد بررسی قرار گرفت. براین اساس برای رعایت مفروضه دیگر مفروضه دیگری که در آزمون رگرسیون باید رعایت شود، مبنی بر نرمال بودن توزیع نمرات متغیر ملاک (وابسته)، از آزمون کولموگوروف اسمیرنفا^۱ استفاده شد که این آزمون توزیع نرمال نمرات آزمون متغیر ملاک (عملکرد تحصیلی دانشجویان) را تأیید نمود. برای بررسی داده‌های پرت از آزمون فاصله ماهالانوبیس^۲ استفاده شد که میزان ۲۲/۱۹ به دست آمد. این میزان کمتر از مقدار بحرانی مجذور کای با آلفای ۰/۰۰۱ بود. گفتنی است مقدار بحرانی کای از طریق برنامه آماری مینی تب^۳ با در نظر گرفتن تعداد متغیرها میزان ۲۰/۳۱ به دست آمد که بیان‌کننده نبود داده‌های پرت در تحقیق است.

یافته‌ها

در این تحقیق متغیر اصلی سرمایه اجتماعی است که در ابعاد مشارکت در جامعه محلی، عاملیت اجتماعی یا پیش‌نگری و پیش‌قدیم در بافت و زمینه اجتماعی، احساس امنیت و اعتماد، تعاملات با همسایگان، تعاملات با خانواده و دوستان، تحمل تنوع، ارزش زندگی و تعاملات شغلی اندازه‌گیری شده است. با نگاهی به مقدار میانگین ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی در جدول ۱ می‌توان گفت بعد تحمل تنوع در میان دانشجویان در سطح بالاتری قرار دارد.

جدول ۱. ابعاد سرمایه اجتماعی بر اساس توزیع نمونه آماری

انحراف معیار	حداکثر	میانگین	حداقل	ابعاد سرمایه اجتماعی
۰/۶۵۲	۴/۸۳	۲/۵۶	۱	مشارکت در جامعه محلی
۰/۸۱۹	۵	۲/۳۷	۱/۲۴	عاملیت اجتماعی
۰/۳۲۱	۴/۷۱	۲/۶۶	۱/۸۶	احساس امنیت و اعتماد
۰/۸۱۱	۴/۲۹	۲/۱۸	۱/۳۵	تعاملات با همسایگان
۰/۴۲۱	۵	۳/۷۴	۱	تعاملات با خانواده و دوستان
۰/۵۰۱	۴/۸۸	۳/۹۱	۱	تحمل تنوع
۰/۴۲۹	۴/۳۵	۳/۳۵	۱/۱۲	ارزش زندگی
۰/۸۰۵	۵	۱/۱۸	۱/۲۴	تعاملات شغلی

۱. Kolmogorov-Smirnov

۲. Mahalanobis distance

۳. Minitab

بر اساس نتایج به دست آمده از جدول ۲، و سطح معناداری آزمون کولموگروف اسمیرنوف در بررسی نرمال بودن در متغیرهای تحقیق شامل سرمایه‌های اجتماعی و عملکرد تحصیلی، نظر به اینکه اعداد حاصله از مقدار ۰/۰۵ بزرگترند؛ نرمال بودن داده‌ها تأیید گردید.

جدول ۲. نتایج بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش

متغیر	آماره	درجه آزادی	سطح معناداری
سرمایه‌های اجتماعی	۰/۰۹۳	۹۶	۰/۰۹۷
عملکرد تحصیلی	۰/۰۸۷	۹۶	۰/۰۸۱

با توجه به نتایج جدول ۲ مبنی بر طبیعی بودن توزیع داده‌ها، برای درک رابطه بین ابعاد سرمایه اجتماعی با عملکرد تحصیلی از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد (جدول ۳). بر اساس نتایج حاصل شده، رابطه مستقیم، مثبت و معناداری بین ابعاد سرمایه اجتماعی با عملکرد تحصیلی وجود دارد به طوری که با افزایش امتیاز سرمایه‌های اجتماعی، عملکرد تحصیلی دانشجویان به طور معناداری افزایش داشته است.

جدول ۳. جدول ضرایب همبستگی پیرسون ابعاد سرمایه اجتماعی با عملکرد تحصیلی

ابعاد سرمایه اجتماعی	ضریب همبستگی	سطح معناداری
مشارکت در جامعه محلی	۰/۴۲۳	۰/۰۴۳
عاملیت اجتماعی	۰/۳۹۲	۰/۰۱۶
احساس امنیت و اعتماد	۰/۳۴۱	۰/۰۰۵
تعاملات با همسایگان	۰/۴۶۵	۰/۰۳۸
تعاملات با خانواده و دوستان	۰/۵۸۱	۰/۰۰۵
تحمل تنوع	۰/۴۱۷	۰/۰۳۶
ارزش زندگی	۰/۴۰۳	۰/۰۰۵
تعاملات شغلی	۰/۴۲۹	۰/۰۴۷

برای تعیین تأثیر هر یک از ابعاد متغیر سرمایه اجتماعی بر عملکرد تحصیلی، ابتدا سرمایه اجتماعی و ابعاد آن به عنوان متغیر پیش‌بین و عملکرد تحصیلی به عنوان متغیر ملاک وارد معادله رگرسیون چند متغیره شدند که نتایج در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول ۴. تحلیل رگرسیون همزمان متغیر ملاک بر اساس متغیر پیش‌بین

مدل تغییرات	مجموع مجزورات	میانگین مجزورات	F	R	R2	Sig
رگرسیون	۱۸۵۳۲/۱۲	۳۷۲۶/۶۹	۳۶/۶۵	۰/۵۶	۰/۲۹	۰/۰۰۱
همزمان باقی‌مانده	۴۵۲۱۶/۸۲	۱۲۹/۲۷	-			
مجموع	۶۴۲۸۹/۴۱		-			

همانطور که در جدول ۴ مشاهده می‌گردد رگرسیون نمرات متغیرهای پیش‌بین (سرمایه اجتماعی و ابعاد آن) به طرف متغیر ملاک (عملکرد تحصیلی) از لحاظ آماری معنادار است ($P < ۰/۰۰۱$) از سوی دیگر مقدار $R2 = ۰/۲۹$ بیانگر

آن است که متغیرهای پیش‌بین قادرند به طور ترکیبی ۲۹٪ از تغییرات متغیر ملاک را به طور معنادار پیش‌بینی کنند.

جدول ۵. ضرایب رگرسیون استاندارد و غیر استاندارد برای پیش‌بینی متغیر ملاک

P	T	B	B	ابعاد سرمایه اجتماعی
۰/۰۴	۱/۲۹	۰/۱۸	۱/۶۸	مشارکت در جامعه محلی
۰/۱۲	۱/۵۴	۰/۱۱	۱/۳۵	عاملیت اجتماعی
۰/۰۰۷	۱/۶۰	۰/۲۱	۱/۰۵	احساس امنیت و اعتماد
۰/۰۴	۱/۶۳	۰/۱۵	۱/۵۲	تعاملات با همسایگان
۰/۰۰۳	۱/۶۶	۰/۱۹	۱/۷۳	تعاملات با خانواده و دوستان
۰/۰۳	۱/۶۷	۰/۲۳	۱/۶۹	تحمل تنوع
۰/۰۰۸	۱/۶۸	۰/۱۷	۱/۵۷	ارزش زندگی
۰/۸۳	۰/۱۵	۰/۰۲	۱/۴۸	تعاملات شغلی

مطابق با جدول ۵ نتایج ضرایب B نشان داد که مشارکت در جامعه محلی با ضریب بتای ۰/۱۸ و احساس امنیت و اعتماد با ضریب بتای ۰/۲۱ و تعاملات با همسایگان با ضریب بتای ۰/۱۵ و تعاملات با همسایگان با ضریب بتای ۰/۱۹ و تحمل تنوع با ضریب بتای ۰/۲۳ و ارزش زندگی با ضریب بتای ۰/۱۷ اثر مثبت و معناداری با عملکرد تحصیلی دانشجویان دارند و متغیرهای عاملیت اجتماعی با ضریب بتای ۰/۱۱ و تعاملات شغلی با ضریب بتای ۰/۱۵ با عملکرد تحصیلی رابطه معناداری ندارند.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه دانشگاه نقش بسیار مؤثری در مسیر جامعه‌پذیری، ساخت و شکل‌گیری شخصیت فردی و اجتماع و همچنین تقویت و به‌سازی سرمایه اجتماعی نسل‌های آینده کشور دارد؛ بنابراین رشد و بالندگی هر جامعه‌ای مرهون نظام آموزشی آن جامعه است. نظام آموزشی زمانی می‌تواند کارآمد و موفق باشد که عملکرد تحصیلی دانشجویان در آن رو به بهبود و بهینه ترسیم شود تا موجب ارتقا، اثربخشی و کارایی افراد جامعه شود (Daraei, 2008)؛ بنابراین شناسایی عوامل تأثیرگذار بر پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانشجویان، رویکردی مناسب در برنامه‌ریزی و توسعه و تکامل برنامه‌های آموزشی ایجاد می‌کند تا به وسیله آن بتوان بهترین نتایج ممکن را هم برای توسعه آموزش مورد نظر و هم برای فرصت‌های آتی دانشجویان رقم زد. در صورتی که نظام آموزشی کشور برای دانشجویان مناسب تعریف و اجرا گردد خروجی آن دانش‌آموخته‌هایی خواهد بود که به عنوان سرمایه انسانی آینده کشور می‌توانند در سطوح عالی پاسخگوی نیازمندی‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و... جامعه باشند؛ از این رو می‌توان گفت مهمترین وظیفه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور زمینه‌سازی برای پیشرفت تحصیلی و دستیابی به اهداف آموزشی طی دوران تحصیلی دانشجویان است. به نظر می‌رسد دانشگاه‌ها (به عنوان یک خرده نظام اجتماعی کشور) نتوانسته‌اند در انجام این رسالت به خوبی عمل نمایند. در این زمینه گائینی راد و همکاران (۲۰۰۸) بیان داشتند که اجتماعات علمی و به‌ویژه نظام دانشگاهی همواره ممکن است نتوانند چنانکه از آنها انتظار می‌رود کاردهایی را که سبب تأسیس آنها شده است، داشته باشند؛ به گونه‌ای که فاصله گرفتن دانشگاه از رسالتش آن را با چالش‌های متعددی روبه رو ساخته و همین عوامل سبب سرخوردگی شدید کارگزاران آن به‌ویژه دانشجویان شده است.

وجود چالش‌های عمیق در اجتماعات علمی، بیانگر جدی بودن این مسأله در نظام دانشگاهی و توسعه‌نیافتگی

کشورهای در حال توسعه در دنیای امروز است. وجود ضعف و چالش در محیط‌های علمی دانشگاهی خواه ناخواه از محیط‌های اجتماعی بیرون از دانشگاه نیز تأثیرپذیر خواهد بود؛ به عبارت دیگر، اجتماعات علمی دانشگاهی علاوه بر اینکه با یک دسته از ضعف‌ها و مشکلات در داخل دانشگاه روبه‌رویند، با ضعف‌ها و مشکلاتی نیز در محیط‌های بیرون از دانشگاه مواجهند. از آنجا که چالش‌های درون دانشگاهی و برون دانشگاهی فضای علمی‌را در ایران احاطه کرده‌اند، بررسی این موضوع می‌تواند تصویری از این وضعیت مبهم، پیش روی صاحبان اندیشه و برنامه‌ریزان حوزه علم قرار دهد (Azizi, 2008). با در نظر گرفتن اینکه خرده نظام‌های اجتماعی در یک جامعه از هم منفک نیستند، به نظر فورنیر و ماهو ضعفها و نارسایی‌های موجود در قلمرو اجتماعات علمی با ضعف‌ها و نارسایی‌های موجود در دیگر خرده نظام‌های اجتماعی پیوند انکارناپذیری دارند و در مجموع با همدیگر باعث به وجود آمدن چرخه‌ای معیوب می‌شوند (Tavakol, 1990).

نتایج تحقیق نشان داد بین سرمایه اجتماعی و عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های، سلیمی و همکاران (۲۰۲۲)، امینی (۲۰۲۰) و اورانی و همکاران (۱۳۹۷) همسوست. سلیمی و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند سرمایه اجتماعی آنلاین می‌تواند عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را به عنوان یکی از اهداف اصلی تحصیلی از طریق میانجیگری به اشتراک‌گذاری دانش در محیط آنلاین بهبود بخشند. در این خصوص دیگر محققان، یافته‌های متفاوتی را نشان دادند. سالار زاده و محبوبی (۱۳۸۸) نشان دادند بین سرمایه اجتماعی و موفقیت تحصیلی همبستگی مثبت و بسیار ضعیفی وجود دارد و نتایج، قابل تعمیم به جامعه آماری نیست. اما بر اساس یافته‌های تحقیق، تأثیر پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده‌ها بر موفقیت تحصیلی آنان به اثبات رسید. همچنین بین سطح ارتباطات اجتماعی و نیز بین میزان اعتماد و موفقیت تحصیلی رابطه وجود دارد. همچنین بین سطح تحصیلات و نوع شغل والدین و موفقیت تحصیلی فرزندان رابطه معناداری وجود دارد. با این حال آنان در پایان تحقیق چنین بیان داشتند که بدون شک هرچه سرمایه اجتماعی افراد بیشتر شود، بر احتمال موفقیت تحصیلی آنان افزوده می‌گردد. یافته‌های تحقیق نشان داد در بین ابعاد سرمایه اجتماعی، تعاملات با خانواده و دوستان، بیشترین تأثیر بر عملکرد تحصیلی دانشجویان را دارد. این نتایج با یافته‌های دیداری و علمی (۱۳۹۵) و کردی و غضنفری (۲۰۱۵) همخوانی دارد. آنان نشان دادند بین سرمایه اجتماعی و موفقیت تحصیلی دانشجویان ارتباط معناداری وجود دارد، همچنین بین سازه‌های متغیر سرمایه اجتماعی، روابط درون خانواده بیشترین تأثیر را به موفقیت تحصیلی دانشجویان داشته است. لینه‌فورد و همکاران (۲۰۱۷) در بررسی تأثیر ابعاد سرمایه اجتماعی بر انگیزش تحصیلی نشان دادند، جو خانوادگی (سرمایه اجتماعی خانواده) به طرز معناداری می‌تواند موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کند. کردی و غضنفری (۲۰۱۵) نشان دادند اکثر دانش‌آموزانی که از موفقیت تحصیلی خوبی برخوردارند، میزان سرمایه اجتماعی خانواده (سرمایه اجتماعی درونی و بیرونی خانواده) این گروه نیز نسبتاً زیاد است؛ بنابراین به نظر می‌رسد ارتباط مستقیمی بین این دو متغیر وجود دارد؛ بنابراین هر اندازه سرمایه اجتماعی درون خانوادگی افزایش یابد میزان موفقیت تحصیلی فرزندان بیشتر می‌شود همچنین با افزایش سرمایه اجتماعی بیرون خانوادگی، میزان موفقیت تحصیلی فرزندان افزوده می‌شود. با این توضیح که تأثیر میزان سرمایه اجتماعی درونی از قدرت بیشتری برخوردار است. انسان موجودی اجتماعی است که گرایش به تعامل و زیست با دیگران دارد. واضح است که سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از نیازهای اجتماعی انسان شناخته شده است و تضمین‌کننده بقای حیات فردی و زندگی جمعی انسان نیز جز با سرمایه اجتماعی امکان‌پذیر نیست و این مهم جز از طریق فرایند اعتماد و انسجام و مشارکت در جامعه محقق نخواهد شد. نتایج تحقیق نشان داد احساس امنیت و اعتماد، به عنوان یکی از مهمترین ابعاد سرمایه اجتماعی می‌تواند بر عملکرد تحصیلی دانشجویان

بسیار اثرگذار باشد. مرجایی (۱۳۸۳) نشان داد وضعیت سرمایه اجتماعی دانشگاهی در میان دانشجویان دکتری ایرانی در حد متوسط به پایین است. ارتباط با خانواده و شبکه‌سازی در دوران دبیرستان در میان دانشجویان ایرانی خارج از کشور در مقایسه با دانشجویان ایرانی نیز بیشتر ارزیابی شده است. نوربخش (۱۳۹۷) درباره رابطه سرمایه و اعتماد نشان داد، افزایش سرمایه اجتماعی می‌تواند نتایج سودمندی همچون ارتباطات بهتر و موفقیت‌های تحصیلی گسترده‌تری را در بر داشته باشد. بوردیو^۱ (۱۹۹۵) بیان داشت، سرمایه اجتماعی به عنوان یک عامل تسهیل‌گر برای پیوند افراد در یک رابطه اعتمادآمیز متقابل شناخته می‌شود و موجب تحکیم روابط اجتماعی می‌گردد. این سرمایه تأثیر زیادی بر موفقیت جامعه دارد و به عنوان حلقه مفقوده توسعه شناخته می‌شود و نیز به عنوان یکی از تعیین‌کننده‌های اجتماعی سلامت بر میزان مرگ و میر، اختلالات روانی، استرس و موفقیت تحصیلی مؤثر است (shamsi, 2019). به نظر می‌رسد برای افزایش سرمایه اجتماعی باید با تغییر ساختارها و بکارگیری راهبردهای جدید زمینه جامعه‌پذیری و سازگاری دانشجویان با جامعه محیطی خود را فراهم نمود. مرجایی (۱۳۸۳) نشان داد برای ارتقاء سرمایه اجتماعی دانشگاهی باید سیاست‌ها و چارچوب‌های جامعه‌پذیری دانشگاهی به شکلی عمیق‌تری بررسی شود. سیاست‌گذاری نوین در ارتباط با جامعه‌پذیری دانشجویان بر این اصول تأکید دارد که جامعه‌پذیری باید خود را از جهت‌گیری سخت منطبق و همگرا جدا کند. ساختار اصلاح شده جامعه‌پذیری باید بر بصیرت فردی تأکید و از آن حمایت کند و به دلیل وجود همین تأثیرات بصیرت فردی، فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی نیز رشد و توسعه می‌یابند؛ از این رو جامعه‌پذیری باید به گونه‌ای که بیش از یک روش برای اجتماعی کردن دانشجویان وجود دارد، اشکال متفاوتی را در بگیرد.

به نظر می‌رسد یکی از مهمترین عوامل اثرگذار بر عملکرد تحصیلی دانشجویان افزایش انگیزش آنان است. در این باره عباسی و مهرابی (۱۳۹۷) نشان دادند بین متغیرهای انگیزش پیشرفت تحصیلی و سرمایه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد و دانشجویی که سرمایه اجتماعی کافی ندارد و از حمایت شبکه دوستان برخوردار نباشد، نمی‌تواند با استرس‌های محیط دانشگاه مانند دوری از خانواده، به خوبی کنار بیاید و در نتیجه انگیزش پیشرفت تحصیلی او افت می‌کند. قمری (۱۳۹۱) نیز نشان داد بین سرمایه اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و بین انگیزش درونی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، فقط انگیزش درونی قادر به پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی است. تحقیقات نشان داده‌اند انگیزه‌های درونی عمدتاً کارایی و تأثیرات عمیق‌تری در طول زندگی فرد خواهند داشت و به عنوان ذخایری پر انرژی به شمار می‌روند که پایداری بیشتری داشته و عملکرد فرد را در حیطه‌های گسترده‌ای تحت تأثیر قرار می‌دهند و باعث افزایش تمایل برای دستیابی به اهداف می‌شوند. بر این اساس وجود یک انگیزه درونی تأثیرات خود را در جنبه‌های مختلفی از زندگی فرد نمایان می‌سازد؛ بنابراین از اهمیت و نقش فزاینده‌ای برخوردار است. یک نظریه ضمنی در تعلیم و تربیت این است که انگیزش درونی تعاملی و میان فردی است. بر مبنای آن هرگاه معلم انگیزش درونی نسبت به درس داشته باشد می‌تواند این انگیزش را به دانش‌آموزان خود منتقل کند (Aryzi et al, 2020). شایستگی یک انگیزه درونی برای یادگیری است که تا حدود بسیار زیادی به خودکارآمدی مربوط است. به نظر می‌رسد حمایت بیرونی، احترام و تشویق برای کسب شایستگی برای دانشجویان بسیار مهمند. کسب شایستگی به خودی خود عامل برانگیزنده درونی می‌شود؛ بنابراین با توجه به نتایج پژوهش حاضر به مسئولان توصیه می‌گردد، هدف را ارتقا و رشد همه جانبه دانشجویان قرار دهند و به دنبال فرصت‌سازی در زندگی آتی دانشجویان باشند. پیشنهاد می‌شود برای تقویت سرمایه اجتماعی به انگیزه‌ها و تمایلات دانشجویان توجه ویژه داشته باشند تا از این طریق باعث افزایش عملکرد تحصیلی و در نهایت موفقیت آتی و اجتماعی گردند. به نظر می‌رسد

^۱. Bourdieu

با افزایش گفت و گو و ترویج کرسی‌های آزاد اندیشی بتوان زمینه تعاملات میان اعضای محیط علمی را فراهم و در نتیجه ارتقاء سرمایه اجتماعی دانشگاهی را به ارمغان آورد؛ بنابراین برای احیا و تقویت سرمایه اجتماعی دانشجویان باید زمینه‌های اثربخشی درونی و به‌ویژه بیرونی دانشگاه تقویت شود در این بین شاید مهمترین عامل موفقیت در جامعه‌پذیری دانشگاهی فراهم کردن زمینه‌های موفقیت دانشجویان در زمینه کار حرفه‌ای، شغلی و تخصص آتی آنها باشد. احساس مؤثر بودن در برای جامعه بعد از فراغت از تحصیل و موفق بودن در حوزه شغلی پیش رو برای دانشجویان، یعنی احساس رضایت از خود و جامعه خود. در این بین شاید یکی از بهترین روش‌ها، افزایش امید به آینده در دانشجویان باشد. امید داشتن به آینده می‌تواند یکی از مهمترین عوامل توسعه و افزایش میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان باشد. علاوه بر این، امید، باعث افزایش ارتباط آنان در محیط دانشگاهی می‌شود و باعث افزایش ارتباطات رو در رو و تعاملات اجتماعی بهتر دانشجویان خواهد شد. پس می‌توان گفت انگیزش تحصیلی در مسیر یادگیری امری بسیار مهم تلقی می‌شود. در واقع انگیزش همان چیزی است که به یادگیرنده انرژی می‌دهد و فعالیت‌های وی را هدایت می‌کند (Lyndon et al, 2017). انگیزش تحصیلی به رفتارهایی که برای یادگیری و پیشرفت در تحصیل مربوط است، اطلاق می‌شود. دسی و ریان (۱۹۸۵)، در نظریه خود به نام نظریه تعیین‌گری در پذیرش انگیزش تحصیلی بیان کردند انگیزش تحصیلی سبب موفقیت در تحصیل می‌شود. انگیزش در هر فردی شامل انگیزه فردی و انگیزه‌ای که محیط به فرد می‌دهد است که هر یک می‌تواند سبب تقویت انگیزش در افراد شده و به پیشرفت تحصیلی منجر شود. انگیزه در حوزه آموزش، یک پدیده سه بعدی است که شامل اعتقادهای یک فرد درباره توانایی انجام دادن یک فعالیت که مد نظر فرد است و یا هدف فرد برای انجام یک کار و ارتباط‌های اجتماعی و یا عاطفی است. انگیزش تحصیلی به فرایندهای درونی گفته می‌شود که فعالیت‌ها را تحریک می‌کند و با هدف دستیابی به دستاوردهای تحصیلی خاص تداوم می‌یابند. رضایت دانش‌آموزان از مدرسه و دلایل حضور در مدرسه و انجام تکالیف، از انگیزش تحصیلی ناشی می‌شود. مدرسه و محیط یادگیری از عوامل مهمی هستند که در یادگیری، انگیزش، مشارکت دانش‌آموزان، و عملکرد تحصیلی آنها تأثیرگذارند. به طور کلی انگیزش پیشرفت تحصیلی به عنوان یکی از انگیزه‌های پیشرفت، نیرویی درونی است که یادگیرنده را به ارزیابی همه جانبه عملکرد خود با توجه به عالی‌ترین معیارها، تلاش برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از لذتی که با موفقیت در عملکرد همراه است، سوق می‌دهد (Hamrang et al, 2020). مطالعات نشان داده‌اند بین انگیزش پیشرفت و موفقیت تحصیلی ارتباط قوی و معناداری وجود دارد (Ahmed et al, 2020) و (Sharma & Singla, 2017)؛ بنابراین می‌توان گفت بهترین راه ایجاد علاقه در یادگیرندگان، بهبود شرایط یادگیری و افزایش سطح کیفی روش‌های آموزشی است. انگیزش پیش‌نیاز یادگیری محسوب می‌شود و از عوامل تأثیرگذار بر موفقیت نظام آموزشی هر کشوری است. انگیزش همچنین نقطه شروع یادگیری درس است که باعث می‌شود دانش‌آموزان نقش فعالی در کلاس داشته باشند و این فرایند توسط معلم حاصل می‌شود. مطالعات نشان داده‌اند که اختلال در انگیزش می‌تواند سبب بروز مشکلاتی در سطح احساسات و رفتار شده و مقدمات بدبینی، اضطراب، افسردگی، مشکلات روانی، و همچنین افت چشمگیر در عملکرد فردی و اجتماعی را ایجاد کند و بر عملکرد تحصیلی یادگیرندگان نیز تأثیر منفی بگذارد (Sivrikaya, 2019). بنابراین مدرسان می‌توانند انگیزش دانشجویان را از روش‌های مختلفی مانند پاداش، انضباط کلاسی و برنامه‌های درسی تحت تأثیر قرار دهند. تحقیقات نشان داده‌اند معلمان شخصیت کلیدی و تأثیرگذاری‌اند که می‌توانند تجربیات تنش‌آور دانش‌آموزان را کاهش دهند و باعث ایجاد نگرش‌های مثبت و سازش‌یافتگی در آنان شوند (Trigueros et al, 2020)؛ بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت که با افزایش انگیزش دانشجویان، زمینه ارتقاء عملکرد تحصیلی و کنش اجتماعی آنها در دانشگاه را به عنوان یکی از خرده نظام‌های اجتماعی کشور فراهم نمود و در نهایت باعث بالا بردن سطح سرمایه اجتماعی کشور شد؛

چرا که بر اساس یافته‌های تحقیق دانشجویانی که سرمایه اجتماعی مطلوب‌تری دارند از عملکرد تحصیلی بهتری برخوردارند. از سویی و در بین ابعاد سرمایه اجتماعی بعد تعاملات با خانواده و دوستان و بعد احساس امنیت و اعتماد رابطه قوی‌تری با عملکرد تحصیلی دارند؛ بنابراین برای افزایش سرمایه اجتماعی باید با تغییر ساختارها و بکارگیری راهبردهای جدید زمینه جامعه‌پذیری و سازگاری دانشجویان با جامعه محیطی خود را فراهم نمود تا با افزایش انگیزش باعث ارتقاء عملکرد تحصیلی دانشجویان شد.

تقدیر و تشکر: مراتب قدردانی خود را از حوزه معاونت محترم پژوهشی و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرکرد بابت حمایت از انجام پژوهش فوق اعلام می‌نمایم.

منابع

- Abbasi, J. Mehrabi, H. (2017). Predicting academic motivation based on the variables of academic alienation, social capital, the amount of media use and demographic variables in male undergraduate students in the dormitory of Isfahan University, *Educational Research*, 37. 21-37. (Persian)
- Abu Bakir Sahar, Moh'd. (2019). Human Resources Development Strategy and its Role in Promoting Employees Strategic Thinking Competencies: A Study at Jordanian Information Technology Companies. *European Scientific Journal*. ESJ. 15(4): 238-262.
- Ahmed, M. A., Hashim, S. & Yaacob, N. R. N. (2020). Islamic Spirituality, Resilience And Achievement Motivation Of Yemeni Refugee Students: A Proposed Conceptual Framework. *International Journal Of Learning, Teaching Educational Research*, 19, 322-342.
- Alvani, M & Shirvani, A. (2004). social capital: development core principle. *Journal of Tadbir*. 147: 16-22. (Persian)
- Amini, M. Shehni Yailagh, M. Hajiyakhchali, A. (2020). The Causal Relationship of Psychological Capital with Psychological Well-Being and Academic Performance with the Mediating Role of Social Capital. *Positive Psychology Research*. 6(2). PP:1-15.
- Aryzi, H. M. Abedi, A. Taji, M. (2016). The relationship between the teacher's behavior and students' vitality and inner motivation high schools of Isfahan city. *educational innovations quarterly*. 2. 13-28 (Persian)
- Azizi, N. (2008). Examine the Challenges and Failures in the Field of Humanities Education :Reflections on the Students' Opinion ;*Journal of Higher Education in Iran*. 31. (Persian)
- Baumgartner, H. & Homburg, C. (1995). Applications of structural Exudation modelling in marketing research: A review. *International Journal of Research in Marketing*. 13. 139-161.
- Bourdieu, P (1995). The forms of capital in: Hand book of theory and research for sociology of Education. *Newyork*: green wood press.
- Colman, J. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital .in: *American Journal of Sociology*, 94-120.
- Daraei, M. (2019). Met cognitive Believes and Mental Health Relationship with Academic Performance of Medical Students at Lorestan Univesity of medical sciences, *Educational Development of JundiShapur*, 10. 115-121 (Persian)
- Didari, Ch. Elmi, M. (2016). Examining the relationship between social capital and students' educational success in Kurdistan University, *The Journal of Sociological Studies*. 9(30), PP: 47-61 (Persian)
- Dini Turkmani, A. (2005). Explaining the Decline of Social Capital, *Social Welfare Quarterly*. 23, 147-171 (Persian)
- Field, J. (2005). Social capital. translated by Ahmadreza Asgharpour. *Ferdowsi University Press*. Mashhad.
- Qamari, Mohammad, (2013). the relationship between social capital and intrinsic motivation with the academic progress of secondary school students in Karaj, *Education and Evaluation Quarterly*, 20, 48-58. (Persian)
- GhaneieRad, M, Khsorokhavar, F. Tolo, A. (2008). Factors, Motivation and Challenges of Knowledge among the Scientific Elite; *Journal of Science and Technology Policy*, pp. 71-85. (Persian)
- Ghazanfari, Sh. Kurdi, H. (2014). Sociological explanation of the relationship between family social capital and children's academic success. *Applied Sociology*. 3. 172-161 (Persian)
- Hamrang H, Ghanbari Pana A, Abolmaali Kh, Sepahmansour M. relativity between creativity and adjustment academic motivation. *Quarterly Journal of Innovation and Creativity in Human Sciences*. 2020; 9(3): 25-60. (Persian)
- Hamilton, W. Duerr, D. Hemphill, Ch. Colello, K. (2023). Techno-capital, cultural capital, and the cultivation of academic social capital: The case of adult online college students. *The Internet and Higher Education*. 56. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2022.100891> Get rights and content.

- Harmon, P., Howard, M., Sharrad, S. (2022). Habitus, social capital, leadership, and reflection: *insights for early career nurse academics*, *Collegian*, 29(5), 774-781.
- Hassaniraad, M., Hamzehnejhad, F. (2019). Studying the relationship between intelligence beliefs and academic performance of students with learning difficulties. *Empowering Exceptional Children*, 10(1), 116-124. doi: 10.22034/ceciranj.2019.91937
- Ingusci, E., Signore, F., Pasca, P., Catalano, A. (2021). Boosting human and social capital in the university: *The role of seeking challenges on academic performance*. DOI:10.26387/bpa.287.3
- Jafari, H., Mirzaei, Z., Ghanavati Nejad Z. (2011). The Survey of Social Capital Status among Faculty Members of Health School of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences. *Educational Development of JundiShapur* (Persian)
- Lyndon, M. P., Henning, M. A., Alyami, H., Krishna, S., Zeng, I., Yu, T. C., & Hill, A. G. (2017). Burnout, quality of life, motivation, and academic achievement among medical students: A person-oriented approach. *Perspectives on medical education*, 6(2), 108-114.
- Rezvani, A., Ajam, A. (2019). Educational Development of JundiShapur, Relationship between the Use of Virtual Social Networks with Academic Engagement and Academic Achievement among Students of Birjand University of Medical Sciences. 4, 347-362 (Persian)
- Kennedy, B.P., Kawachi, I., Prothrow-Stith, D., Lochner K., Gupta V. (1998). *Social capital, income inequality and firearm violent crime*. *Soc Sci Med*, 47(1), 7-17.
- Kordi, H., Ghazanfari, Sh. (2015). Sociological Explanation of the Relationship between Family's Social Capital and Children's Educational Achievement. *Journal of Applied Sociology*, 59(3), 33-34.
- Lindfors, P., Minkinen, J., Rimpelä, A., Hotulainen, R. (2017). Family and school social capital, school burnout and academic achievement: a multilevel longitudinal analysis among Finnish pupils. *International Journal of Adolescence and Youth*, 1-14.
- Marjaei, H. (2013). Research plan: survey of the social capital of university students, Tehran: Higher Education Research and Planning Institute (Persian)
- Marjaei, H. (2019). Academic social capital: comparison of Iranian students studying in Iran and India, *Social Studies and Research in Iran*, 9(3), 769-749 (Persian)
- Mohtaram, M., Razi, E., Safaei, F., Dunyaei, S. (2015). Investigating the relationship between social capital and academic motivation potential of Payam Noor University students, *international conference on management, accounting economics and human capital in the third millennium*.
- Moghimi, S., Emami, F., Kazemi, M. (2013). Evaluation and evaluation of social capital indicators and its effect on organizational performance in the university system, *management of organizational culture*, 9th cycle, 2nd issue, fall and winter 2019-2029 (Persian)
- Moradi Chaleshtari, J., Nazari, R. (2019). The Analysis of Barriers Influencing Sustainable Performance of Iran Football Industry. *New Trends in Sport Management*, 7(26), PP: 37-54, (Persian)
- Movahedi, M. (2021). Sport Sociology. *Strategic Sociological Studies in Sport*, 1(1). . doi: 10.30486/4s.2022.1950955. 1015 (Persian)
- Nahapiet, J., Ghoshal, S. (1998). Social Capital, Intellectual Capital & the organizational dvantage. *Academy of management Review*, 23(2): 242260.
- Noorbakhsh, S. (2009). The role of cultural, social and economic capital of the family in the success of national exam candidates. *Development Welfare Planning Quarterly*, 4: 94-134.
- Noorbakhsh, M. (2018). Social capital on the success of students entering the doctoral program, *Journal of Educational Measurement & Evaluation Studies*, 8(2), 203-226 . (Persian)
- Niazy, P., Rafeei, F. (2022). Presenting a sports entrepreneurship model with a social capital approach based on data foundation theory. *Strategic Sociological Studies in Sport*, 2(3). doi: 10.30486 /4s.2022.1955477.1035. (Persian)
- Onyx, J., Bullen, P. (2000). Measuring social capital in five communities. *The journal of applied behavioral science*, 36(1):23-42.
- Oranye, N. O., Ezeah, P., & Ahmad, N. (2017). Elements of social capital and academic performance of undergraduate students. *Social Indicators Research*, 131(1), 305-319 (Persian)
- Ortega-Maldonado, A., Salanova, M. (2017). Psychological capital and performance among undergraduate students: The role of meaning-focused coping and satisfaction. *Teaching in Higher Education*, 23(3), 390-402.
- Roshanfekar, P., Zakaei, M. (2016). youth, social capital and voluntary behaviors, *social welfare quarterly*, 6(23).
- Rostami, F. (2009). Explaining the components of social capital in higher education. PhD thesis on agricultural education, *Agriculture and Natural Resources Campus of Tehran University* (Persian)
- Saidi, M., Hassanzadeh, D. (2004). Investigating the effect of teachers' social capital on the level of satisfaction with family, school and community. *Family and Research Quarterly*, second year, Number 3
- Salarzadeh, N., Mahboubi, R. (2011). Comparison of the role of social capital and socioeconomic base in the

- academic success of pre-university students of Urmia city. *Social Science Quarterly*. 16(47). 229-271(Persian)
- Salimi, Gh. Heidari, E. Mehrvarz, M. Safavi, A. (2022). Impact of online social capital on academic performance: exploring the mediating role of online knowledge sharing. *Education and Information Technologies*. 27(6):1-22. DOI:10.1007/s10639-021-10881-w
- Schaik, VS.(2002). Social Capital in the European values study Surveys. Country paper presented for the OECD-ONS. *International Conference on Social Capital Measurement London 25-27*.
- Shamsi, M. Nastiezaie, N. (2019). Evaluation of Mediating Role of Spiritual Intelligence in the Relationship between Social Capital and Psychological Capital of Graduate Students. *Journal of Medical Education Development*. 11(32):22-33.
- Sharapour, M. (2005). social capital and education. educational sciences by the authors. Tehran. *Samit Publications* (Persian)
- Sharma, S., Singh, A. & Singla, B. (2020). Achievement Motivation Of Students: A Study Of Punjab. *International Journal Of Advanced Science And Technology*, 29, 1092-1097. (Persian)
- Sivrikaya AH. (2019). The relationship between academic motivation and academic achievement of the students. *Asian Journal of Education and Training*. 5(2):309-315.
- Tavakol, Mohammad. (1990). Sociology of Science.Tehran .*Nase Scientific and Cultural Institution*. (Persian)
- Trigueros R, Padilla A, Aguilar-Parra JM, Lirola MJ, García-Luengo AV, Rocamora-Pérez P, López-Liria R. (2020).The influence of teachers on motivation and academic stress and their effect on the learning strategies of university students. *Int J Environ Res Public Health*. 17(23).1-11.
- Trucchia, S. Lucchese, M. Enders, E. Fernandez, A. R. (2013). Relationship between academic performance, psychological well-being, and coping strategies in medical students. *Revisal Faulted de Cadencias Medicos*, 70(3), 144-152.
- Vanno, V. Kaemkate, W. Wongwanich, S. (2014). Relationships between academic performances, perceived group psychologicalcapital, and positive psychological capital of Thai undergraduate students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 116. 3226-3230.
- Whitehead, J. M. (2003). Masculinity, Motivation and Academic Success: A Paradox.*Teacher Development*, Vol 7, 287-310.